

Hanna Popowska-Taborska

(Warszawa)

ŻYWE W KASZUBSZCZYŹNIE SŁOWNICTWO
POLSKIEGO ŚREDNIOWIECZA

O tym, że kaszubszczyzna zachowała wiele cennych archaizmów, dane mi już było pisać niejednokrotnie¹, pilniejsza lektura komentarzy do map AJK oraz zamieszczanych tam artykułów syntetycznych fakt ten również plastycznie unaocznia. Do analizy, którą obecnie zamierzam przedstawić, posłużyły mi wydane tomy Słownika staropolskiego (Sst) skonfrontowane z istniejącymi słownikami kaszubskimi, głównie zaś z najobszerniejszym i najcenniejszym zbiorem ks. Bernarda Sychty (S). Co prawda szybko zachodzące dziś zmiany w zakresie słownictwa gwarowego zmuszają w tym miejscu do zrozumiałego zastrzeżenia, iż zapewne szereg słów sygnalizowanych przez Bernarda Sychtę również i z kaszubszczyzny odeszło dziś już bezpowrotnie, istotny jest jednak fakt, że wszystkie one występowały w dialektach kaszubskich jeszcze w okresie bezpośrednio powojennym. Poniżej rozpatrzone przeze mnie zostały wszystkie wyrazy kaszubskie mające swe odpowiedniki w Sst, a nie posiadające poświadczeń we współczesnej polszczyźnie literackiej.

1. Niektóre z nich występują poza Kaszubami na dość znacznej części polskiego obszaru dialektalnego. Są to:

babē plt. 'konstelacja, *Pleiades*' S I 10 – co do zasięgu tej nazwy w pozostałych dialektach polskich por. Kupiszewski m. 9;

brutka 'kobieta zamężna', 'narzeczona', 'panna młoda' S I 73–74 – zapożyczenie z niemieckiego znane już od XV w., por. *brutka* 'oblubienica, narzeczona' Sst; ma liczne poświadczenia w gwarach północnopolskich;

¹ Por. m. in. H. Popowska-Taborska, *Z badań nad dawnymi i obecnymi zasięgami terytorialnymi wyrazów*, JP XLII, s. 280–286; tejże, *Archaizmy semantyczne na północno-zachodniej peryferii językowej*, „Makedonski Jazik” XXXII/XXXIII, 1981/1982, s. 611–615; tejże, *Najstarsza warstwa kaszubskich dialektizmów leksykalnych*, Konferencja Pomorska (1978), Wrocław 1979, s. 35–42 – wszystkie trzy artykuły przedrukowane w: H. Popowska-Taborska, *Szkice z kaszubszczyzny. Dzieje, zabytki, słownictwo*, Gdańsk 1987.

godē 'czas między Bożym Narodzeniem a Nowym Rokiem, niekiedy same tylko święta Bożego Narodzenia' S I 335 – *gody* 'święto', 'święto Bożego Narodzenia', 'uczta', 'danina na rzecz pana feudalnego' Sst; w gwarach w znaczeniu 'Boże Narodzenie' wyraz rozpowszechniony bardzo szeroko, por. MAGP XII 572;

grpda 'wzniesienie piaszczyste na łące', *grpdo* 'miejsce na polu, gdzie lepiej rośnie', 'wyspa na rzece, jeziorze'; 'kępa, ostrów' S I 370 – *grąd* 'miejsce wśród bagien wyższe i suche, porośnięte lasem' Sst; znane też w dialektach Polski północnej, por. SISE;

χądożęc 'czyścić, robić porządek' S II 24, por. też AJK I 43 – *chędożyć* 'porządkować' Sst; znane też w dialektach Polski południowej i północnej, K, MSGP;

keř 'krzak' S II 318 – *kierz* poświadczony od XIII w. Sst, do dziś zachowany w dialektach, AJK VII 311;

klešć 'leszcz, *Abramis brama*' S II 167, słń. *kliěšč* LSW – *kleszcz* 'gatunek ryby, *Abramis brama*', poświadczony od XIV w. Sst; znane też z okolic Częstochowy, Warmii i Mazur, AJK VI 253;

kraka 'wrona' S III 235, *krak* 'kruk' kasz.-słń. już u Pontanusa, por. SISE – *krak* 'kruk, *Corvus corax*' Sst; znane też w dialektach Polski północnej, MSGP;

lakota 'apetyt, chęć, pożądanie' S III 6, *lakota* 'przyjemność' S VII 157 – *lakota* 'łakomstwo, obżarstwo' Sst; znane też w rozproszeniu z innych dialektów polskich, MSGP;

muzęc 'tracić, mitrzyć czas' S III 134 – *mudzić* 'opóźniać, odwlekać' Sst; poświadczony też w części pozostałych gwar polskich, K;

malki 'drobno pokruszony, drobno roztarty, drobno pocięty, sypki', 'niegłęboki, płytki' S III 149 – *mialki* 'drobny, drobno pokruszony, drobno zmielony', 'płytki, niegłęboki (o rzece)' Sst; znane też na dość znacznym polskim obszarze dialektalnym, por. AJK II 96;

+ *novotni* 'nowy, niedawny, nowo wprowadzony' S VII 185 – *nowotny* 'człowiek nowy w danym środowisku, niedawno przybyły' Sst; wyraz poświadczony też z innych gwar, głównie południowopolskich, K, MSGP;

ńezbedńik 'niegodziwiec, nikczemnik', 'zły duch' S III 253 – *niezbedny* 'bezpieczny, niegodziwy, przebrzydły' Sst; w tym znaczeniu znany też w szeregu innych gwar polskich, MSGP;

ńižóden 'żaden, ani jeden' S II 264–265, słń. *ńižpden* LSW – *ńižadny*, *ńižadny* 'żaden, nijaki, ani jeden' Sst; w postaci *ńižaden*, *ńižadzien* poświadczony też z północno-wschodniej Polski, por. AJK VII 350;

pačēna 'wiosło dużych rozmiarów, używane przy obsłudze jednowiosłowej na głębokim morzu' S IV 6 – *paczyna* 'wiosło sterowe, ster' Sst; słowo poświadczony też reliktoowo z innych gwar Polski północnej, MSGP;

+ *pańnik* 'mężczyzna zawzięty, zapalczywy, pamiętający długo urazy' S IV 19 – *pamiętnik* 'człowiek, który nie zapomina, pamięta' Sst; ma też sporadyczne poświadczenia w innych dialektach Polski, MSGP;

panew, panewka 'patelnia' S IV 19 – *panew, panewka* 'metalowe naczynie kuchenne służące do gotowania lub smażenia' poświadczone z XV w. Sst; znane też w innych dialektach polskich, por. AJK II 81;

pańc hist. 'syn szlachcica', 'młody nieżonaty, wytworny pan' S IV 22–23 – *panic* 'syn osoby nazywanej panem, młody szlachcic, szlachcic w ogóle' Sst; ma stosunkowo liczne poświadczenia w innych gwarach polskich, K, MSGP;

pasturz 'pasterz' S IV 40 – *pasturz* 'ten, kto pilnuje pasącego się bydła, owiec, świń' Sst; forma z -u- w sufiksie poświadczona też z innych gwar Polski północnej, por. AJK VII 329;

pospēc sę 'pośpieszyć się', *pospěvac sę* 'śpieszyć się' S IV 145 – *pośpiec się* 'pośpieszyć, prędko pójść', *pośpiewać* 'iść na przód, robić postępy' Sst; archaizm zachowany na północy Kaszub oraz na północno-wschodnim krańcu Polski, por. AJK V 250;

prąter 'strych' S IV 177, słn. *prąter, prątr* LSW – *przętr* 'strop i przestrzeń nad nim, strych, izba na piętrze' Sst; postać znana na terenie lechicko-łużyckim; w pozostałych gwarach polskich poświadczona sporadycznie, por. AJK II 57;

spsada 'sąsiadka' S V 126, słn. *sóysada* LSW – *sąsiada* Sst; forma znana też w szeregu innych gwar polskich, por. AJK VIII 388;

skońńa 'but z długimi cholewami' S V 56, słn. *skuprńa* LSW – skorznia, skorznie plt. 'obuwie z cholewami osłaniającymi gołenie' Sst; słowo znane też w polskich gwarach północno-zachodnich, por. AJK III 143;

ščeżula, zwykle pl. *ščeżule* 'łuski ryby' S V 238 – *szczeżula* czy *szczeżula* 'łuska (rybia)' Sst; występuje też w licznych gwarach polskich, por. AJK VI 254;

tło 'podłoga w piecu' S V 355 – *tło* 'podłoga' Sst; w znaczeniu 'dno pieca chlebowego' (a więc zawężonym w stosunku do znaczenia staropolskiego) występuje głównie w gwarach środkowozachodnich, por. AJK IV 141;

udali 'udały, dobry, dzielny, należyty' S VII 333 – *udały* 'silny, mocny' Sst; poświadczone też z innych dialektów Polski północno-zachodniej, MSGP; w literaturze naukowej uważane niesłusznie za bohemizm, o czym por. SFPS XVII 8–9;

ulęca 'wrota stodoły', *ulęčka* 'furtka, bramka', 'mniejsze drzwi we wrotach stodoły' S VI 19 – *uliczka* 'drzwi zewnętrzne, brama, wrota' Sst; forma *uliczka* w znaczeniu 'porta' zachowana jest też w gwarach Polski zachodniej i północno-zachodniej, o czym por. Handke JP XLVI 110–112;

vpsevńica, vpsónka 'gaśiennica, eruca' S VI 104 – *wąsienica, wąsionka* 'ts.' Sst; w gwarach formy z *vps-* występują też w Wielkopolsce, na Śląsku północnym i w Małopolsce, por. AJK II 97;

zǫglóvk 'poduszka' S VI 170 – *zǫglówek*, kartoteka Sst; notowane też w rozproszeniu w innych gwarach, por. AJK II 58.

Por. też słowa bądź znane ze staropolszczyzny i poświadczone z kaszubszczyzny, które na pozostałym polskim obszarze dialektalnym uznać należy za całkiem sporadyczne:

gromada w znaczeniu 'stos drzewa przeznaczony na węgiel drzewny' S I 367 – por. poświadczone z XVI w. *gromadki* 'stosy drzewa, chrustu, zapalone dla uczczenia pamięci zmarłych' SiSE, *gromada*, *grumada* 'kupa, stos', *grumadki* 'mały stos drzewa' (do spalenia obrzędowego) Sst; w znaczeniu 'stos drzewa' słowo to poświadczone jest też z północnego Mazowsza, K. Znaczenie 'stos drzewa przeznaczony do spalenia', poświadczone też z języka słoweńskiego i występujące w źródłach rusko-cerkiewnych, uznać zapewne należy za wtórnie wyspecjalizowane na gruncie kultowym²;

kazēc 'psuć, niszczyć' S II 152–153 – *kazić* (*się*) 'psuć, niszczyć, niweczyć' Sst; w MSGP w tym znaczeniu poświadczone również z Orawy;

+ *otrok* 'syn' (też + *otročęca* 'cóрка') S III 348 – *otrok* 'młody mężczyzna, młodzieniec', 'parobek, sługa, najemnik' Sst; słowo zachowane w wyspecjalizowanym znaczeniu ('kawaler', 'niewolnik', 'człowiek zbyt wiele pracujący') na Śląsku AJS V 70, sporadycznie też występujące w innych gwarach polskich w dość silnie zróżnicowanych znaczeniach, K, MSGP;

ruchna pl. 'odzież, ubiór, garderoba', *ruchno* rzadko: 'odzienie, ubranie' S IV 365–366 – *ruchno* 'szata, suknia, odzież', 'zasłona, narzuta' Sst; *ruchno* cytowane też z Ziemi Dobrzyńskiej, por. AJK I 15;

smǫśk 'ślimak winniczek, *Helix pomatia*' S V 91, por. też sporadyczne zapisy *smółś*, *smǫouśč* 'ślimak bez skorupy' w AJK I 14, słn. *smółś* LSW – *smǫłzowy* 'przynależny do małży' Sst; forma z *s-* cytowana w MSGP ze Świętokrzyszczyzny;

ždac 'czekać, być w pogotowiu' S VI 280, słn. *ždac* LSW – *poždac* 'oczekiwać, wyglądać' Sst; notowane przez K też z Ziemi Dobrzyńskiej.

2. Oddzielnie wyodrębnia się nieduża grupa słów, które – poświadczone w staropolszczyźnie – zachowały się dziś wyłącznie na Kaszubach i na południu Polski:

kračǫj 'krok' LPW – *kraczej*, *kraczej* 'krok, miara długości' Sst; słowo ma w tym znaczeniu poświadczenia na Podhalu, por. SiSE;

lačni 'łakomy' S VII 157 – *lačny* 'łaknący, głodny, też w sensie przenośnym' Sst; w znaczeniach 'łaknący', 'spragniony', 'łakomy', 'chciwy' notowane też w dialektach Polski południowej, MSGP, K, SiSE, AJS m. 943;

okša *okša* 'topór, siekiera' S III 316 – por. *oksza* 'rodzaj siekiery', znane od XIV w., dziś występujące wyłącznie w północnej kaszubszczyźnie i na Podkarpaciu AJK I 1;

² O tym dokładniej por. H. Popowska-Taborska, *Trzy kaszubskie archaizmy semantyczne*, „Wiadomości Muzealne”, Wejherowo (w druku).

palēca 'laska, kij', S IV 13 – *palica* 'kij, laska' Sst; na południu Polski znane w znaczeniu 'laska' lub w znaczeniach zawężonych 'kij do kądzieli', 'kij do żaren', AJK VIII 362;

pozze 'późno' S IV 156, słn. *puoz e* LSW – *pożdzie* 'późno', 'zbyt późno', Sst; poza Kaszubami zachowane w gwarach południowopolskich, MSGP, AJK VII 349;

snāži 'piękny, miły', 'obfity, syty' S V 114, *snāžā, snāžota* 'piękność', słn. *snāžuži, snāžužni* LSW – *snažny* 'gorliwy, skłonny', *snažność* 'wysiłek, staranie', Sst; słowo poświadczone na Śląsku i w południowej Małopolsce, MSGP, K, AJK I 1.

3. Niewątpliwie jednak najistotniejszą w naszych rozważaniach grupę stanowi słownictwo występujące wyłącznie na Kaszubach, na pozostałym obszarze gwarowym Polski nieznane, a występujące w źródłach staropolskich. Należą tu:

formy z wtórną nosowością: *aksameńt, aksamiñt* 'aksamit' S I 3 – *aksamient* Sst;

bādac zachowane w znaczeniu pierwotnym 'bóść' S I 14 – znane staropolszczyźnie w tym znaczeniu od w. XV, StSE;

bakac 'wymyślać, lżyć' LPW I 14, por. *bakanie* 'łajanie', *obakać* 'złajać, skarcić' Sst;

blēzē 'blisko' S I 42 – *blizu* 'niedaleko, obok' Sst;

cērki LPW, słn. *cērka* 'kościół' LSW, + *cervisko, cervišče* 'cmentarz niekatolicki' S I 127 – *cerki, cerkiew* 'świątynia, kościół' Sst;

dobičq, doběčq 'zwierzę domowe' S I 222, *dobitčq* LPW – *dobytczę* 'bydlę' Sst;

+ *dobrotni* 'dobrotliwy', *dobrotnec* 'stawać się dobrym' S I 223 – *dobrothnik* 'dobroczynca' Sst;

dobēc 'wygrać, zwyciężyć' S I 28 – *dobyć* 'opanować, zdobyć' Sst;

+ *domāci* 'domowy, swojski, rodzinny' S I 229 – *domacy* 'domowy' Sst; *dron, dr^ezon* 'tarnina' AJK I 2, też *dronovi* o drzewie: 'kolczasty' S I 248, słn. *dřoun* LSW – w w. XV *drzon* 'dereń, Cornus' Sst;

godło 'znak; nowina, wieść' S I 335, słn. *guodlo činić* 'oznajmiać' LSW – *godlo* 'umowny krzyk', 'rycerskie zawołanie', 'herb, znak rozpoznawczy' Sst;

govařec 'gawędzić' S I 348 – *goworzyć* 'rozmawiać, rozprawiać, naradzać się' Sst;

grāžēc 'ciążyć, przygniatać swym ciężarem' S I 357 – *pogrędzić* 'pogrążyć, zanurzyć' Sst;

χēč, χēča 'dom, mieszkanie', *χeře* plt 'dom, mieszkanie, wnętrze domu' S II 26 – *chycz, częściej* plt *chycze* 'chata, zagroda chłopska' Sst; por. też AJK I 21;

kąsi 'kusy, krótki' S I 154 – *kęsy* 'krótki, krótko obcięty' Sst;

komužēc sq 'chmurzyć się', 'zasępiać się' S VII 127, + *komuda* 'mgła, mżawka' *komudni* 'mglisty, pochmurny' S II 195 – *komudzić* 'brudzić, kalać', *komudność* 'ciemność', *komudny* 'pochmurny' Sst;

kosmatka 'agrest', por. Majowa SFPS VIII 124 – *kosmatki* plt 'agrest' Sst;
lžakvat 'kwiecień' LPW – stp. *lžykwiat*, por. SISE V 460–461;
mérlēna 'marne zboże, marna, licha trawa' S III 74 – *marlina* 'martwe ciało, trup' Sst; por. też AJK I 9;

māžši 'dick, beleibt', 'dick, dickflüssig' LPW – *miąższy, miąszy* 'gruby, tłusty, mięsisty' Sst;

mordār 'morderca, zbójca' S III 107 – *mordarz* 'morderca, rozbójnik, okrutnik' Sst;

nauožeŋi 'pan młody', 'narzeczony' AJK I 1 – *nowożenia, nawożenia* 'nowożeniec, pan młody' Sst;

osamali 'żyjący w samotności, osamotniony' S III 211 – *osamialy* 'opuszczony przez wszystkich, osamotniony' Sst;

ponarva 'larwa, pędrak' S IV 135 – *panrów, pandrów* 'robak żyjący w mięsie, drzewie, pędrak' Sst;

přasni zwykle tylko w wyrażeniu *přasnā voda* 'woda po deszczu z grzmo-tem, w jeziorze lub rzece, pomyślna dla połowu ryb' S IV 177 – por. stp. „aqua recens alias *przaśna*” Urbańczyk JP LXII 21–24; por. też *przaśny, przasny* 'świeży, o niezmiennym smaku' Sst;

skřepice plt 'skrzypce' S V 66, por. też AJK VII 341 – *skrzypica, skrzypice* plt 'strunowy instrument muzyczny' Sst;

řešec 'wiązać' S IV 386 – poświadczone też ze staropolszczyzny, por. AJK II 61;

strādni 'biedny, wzbudzający litość', 'smutny', *strādnota* 'nędza', strādnik 'mężczyzna godny współczucia' S V 170 – *stradny* 'nieszczęśliwy', 'ubogi', *strada* 'bieda, ubóstwo', *stradnik* 'ten, kto znajduje się w ciężkim położeniu' Sst;

šadi 'rozczochrany, nastroszony', 'bujny, rozrośnięty' S V 208, por. też AJK I 20 – *šady* 'siwy', *šady kierz* – pierwotnie nazwy jakichś zarośli, krzewów' Sst;

rupka pieszczotl. 'kurka, kurczę', 'piękna dziewczyna' S IV 369 – *urępnosc* 'uroda, piękna powierzchowność', *urępny, urupny* 'urodziwy, piękny' Sst;

urāsnpc sę 'przestraszyć się' S IV 376, por. też AJK I 3 – *urzasnāc, urzasnāc* się 'wywołać przerażenie, trwogę', 'przerazić się' Sst;

veščeřeca 'jaszczurka, *Lacerta agilis*' S VI 144, *wieszczeryca, jeschceryca* AJK IV 161, słn. *vješčierēca, ieščierēca* LSW – *jeschceryca, wieszczeryca* Sst.

4. Wymienić wreszcie wypada pewne formy i znaczenia słów poświadczonych w kaszubszczyźnie, które sugerują inny, bardziej luźny typ powiązań ze staropolszczyzną. Zaliczyć tu należy przypadki takie, jak:

buja 'ulewny deszcz' S I 85 – wobec staropolskiego *bujny* 'przekraczający pewną miarę, zuchwały, pyszny' Sst;

+ *bědlēc sę* 'przyjaźnić się, żyć z kim w bliskich, przyjaznych stosunkach', *zbědlēc sę* 'zawrzeć przyjaźń' S VII 9 – por. stp. *bydliec* w znaczeniach 'przebywać, żyć', 'żyć według jakichś praw' Sst;

bēstrosc 'sztorm na morzu' S I 36 – stp. *bystrość* 'gwałtowność, pęd (wody)' Sst;

drzeždzy (*się*), *dřezni* (*są*) 'świta, rozjaśnia się', por. Handke SFPS XIII 65–66 – wobec stp. *brzeždzyć się* 'świtać' Sst;

χolava 'górna część pończochy obejmująca łydkę' S II 46 – *cholewa* 'prymitywne okrycie nogi' Sst (por. pierwotne znaczenie *cholewa* 'to, co ogarnia, otacza' – związane z verbum *chłonać*, SISE);

χovëral 'męczyzna niepoważny, śmieszny' S II 10 – *chowierać się* 'chwiać się' Sst;

+ *måg* 'rozum, pamięć, umysł' S III 36 i związane z tym + *domagáni* o zmarłym: 'zabezpieczony, by jako upiór nie wstawał z grobu' S I 230 – wobec staropolskiego *rozmacać się* 'wzrastać w siłę, stawać się śmielszym, pewniejszym siebie' Sst;

potąpnik 'zły duch' S IV 148 – por. stp. *potępny* 'zasługujący na potępienie, bluźnierczy', *potępować* 'krzywdzić' Sst;

nogavica 'pończocha' S III 213, por. też AJK III 142 – stp. *nogawica* 'część ubrania okrywająca stopę' Sst;

+ + *osëk* 'miejscowość zapadła, odludna' S III 2111 – stp. *osiek* 'łaka na urodzajnej glebie, niżej położona', 'przesieka, zasyk, umocnienie obronne' Sst;

stârże plt 'kręcone druciki wzmacniające poszczególne gwoździe u różenk przy kosie' S V 156 – stp. *stróża* 'pilnowanie, strzeżenie kogoś lub czegoś' Sst;

stolëm, *stolem* – według szczątkowych wierzeń ludowych 'dawny olbrzym żyjący na Kaszubach' – stp. *stolin* 'olbrzym' Sst;

sěnóvc 'zięć' S V 45, por. też AJK II 57 – stp. *synowiec* 'syn brata w stosunku do stryja', 'wnuk, potomek, bliski krewny' Sst.

W znacznej części tych przykładów (kasz. *buja*, *bēdlęc są*, *bēstrosc*, *χovëral*, *potąpnik*, *nogavice*, *osëk*, *stârże*) nastąpiła charakterystyczna specyfikacja i zawężenie znaczeń w stosunku do semantyki staropolskiej, sporadycznie (kasz. *χolava*) zachowane zostało znaczenie bardziej archaiczne, w innych wreszcie (kasz. *drzeždzy*, *stolem*) obserwujemy wtórne odpodobnienia postaci pierwotnych, poświadczonych w staropolszczyźnie. Zdarzają się też przypadki zachowania przez kaszubszczyznę rdzeni szerzej udokumentowanych formalnie i znaczeniowo (casus kaszubskiego *måg*, *domagáni*, *domągala*), bądź też znaczeń w staropolszczyźnie nie poświadczonych (*sěnóvc* 'zięć').

Zgodnie z poprzednimi licznymi obserwacjami dotyczącymi terenowych układów form archaicznych (por. AJK) dość znaczna ilość opisanych tu archaizmów występuje tylko na Kaszubach północnych i północno-zachodnich, niektóre z nich (przez B. Sychtę opatrywane krzyżykiem) należą do form rzadkich, bądź całkowicie zanikających.

Analizując w swoim czasie leksykę zawartą w Słowniku łacińsko-polskim

Bartłomieja z Bydgoszczy³, zwróciłam uwagę na szereg słów (*korzkiew, lesica, nawożenia, oksza, paczyna, przęter, wiodro*), które w pierwszej połowie XVI w. występowały jeszcze najprawdopodobniej w okolicach Bydgoszczy, dziś zaś wycofały się na same północno-zachodnie krańce polskiego obszaru językowego. Przeprowadzona obecnie analiza dokumentuje ten sam proces kurczenia się zasięgów wyrazów na niepomniernie bogatszym materiale.

WYKAZ SKRÓTÓW

- AJK – *Atlas językowy kaszubszczyzny i dialektów sąsiednich*, opracowany przez zespół Zakładu Słowianoznawstwa PAN pod kierunkiem Z. Stiebera, od z. VII pod kierunkiem H. Popowskiej-Taborskiej, I–XV, Wrocław 1964–1978.
- AJS – *Atlas językowy Śląska* opracowany przez A. Zarębę, t. I, Kraków 1969 i n.
- JP – „*Język Polski*”, Kraków 1913 i n.
- K – J. Karłowicz, *Słownik gwar polskich*, I–VI, Kraków 1900–1911.
- Kupiszewski – W. Kupiszewski, *Polskie słownictwo z zakresu astronomii i miar czasu*, Warszawa 1972.
- LPW – F. Lorentz, *Pomeranisches Wörterbuch*, Berlin 1958 i n.
- LSW – F. Lorentz, *Slovinzisches Wörterbuch*, I–II, St. Petersburg 1908–1921.
- MAGP – *Mały atlas gwar polskich*, opracowany przez Pracownię Atlasu i Słownika Gwar Polskich Zakładu Językoznawstwa PAN w Krakowie, I–XIII, Wrocław 1957–1970.
- MSGP – *Magazyn Słownika gwar polskich* Instytutu Języka Polskiego PAN w Krakowie.
- S – B. Sychta, *Słownik gwar kaszubskich na tle kultury ludowej*, I–VII, Wrocław 1967–1976.
- SFPS – „*Studia z Filologii Polskiej i Słowiańskiej*”, Warszawa 1955 i n.
- SGP – *Słownik gwar polskich*, opracowany przez Zakład Dialektologii Polskiej Instytutu Języka Polskiego PAN w Krakowie, Wrocław 1977 i n.
- SiSE – F. Sławski, *Słownik etymologiczny języka polskiego*, Kraków 1952 i n.
- Sst – *Słownik staropolski* pod redakcją S. Urbańczyka, Warszawa 1953 i n.

Hanna Popowska-Taborska

DER IM KASCHUBISCHEN FORTLEBENDE WORTSCHATZ DES POLNISCHEN MITTELALTERS

Die Verfasserin hat aus verschiedenen Quellen (vor allem aus *Słownik kaszubski* von B. Sychta) ca. 100 kaschubische Wörter gesammelt, die noch im *Słownik staropolski* (Altpolnisches Wörterbuch) bezeugt sind, und die im heutigen Polnisch nicht mehr vorkommen. Ein bedeutender Teil dieser Wörter (wie z.B. *'gode'* (Weihnachten), *'ke'* (Strauch)) ist auch in anderen (meist nordpolnischen) Dialekträumen bezeugt, einige weisen kaschubisch-südpolnische Reichweite auf (z.B. *'łaćni'* (naschhaft), *'pozze'* (spät)). Ein Großteil ist aber nur im kaschubischen Raum anzutreffen (z.B. *'nauożeńi'* (Verlobter), *'χe'* (Haus)), was das Archaische dieses Dialektraums betont, was wiederum mit seiner peripheren Lage zusammenhängt.

³ H. Popowska-Taborska, *Z badań nad dawnymi i obecnymi zasięgami...*; por. też I. Kwilecka, H. Popowska-Taborska, *Bartłomiej z Bydgoszczy, leksykograf polski pierwszej połowy XVI wieku*, Wrocław 1977.